بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العلمين ، والعاقبة للمتقين ، ولا عدوان إلا على الظالمين ، وأ شهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ، الملك الحق المبين ، و أشهد ان محمدا عبده ورسوله ، الصادق الأ مين ، والناصح المبين ، المبعوث بالحق بين يدي الساعة بشيرا و نذ يرا للعالمين و رحمة للمؤمنين ، و حجة على الخلق أجمعين . وصلى الله و سلم عليه وعلى آله وأصحابه الذين آمنوا به وعزروه و نصروه واتبعوا النور الذي أنزل معه أولئك هم المفلحون ..

أما بعد:

هغه خصوصيت او فضيلت چه الله په هغى سره صحابه ئى كرام خاص كؤى ، هغه دا دى چه الله تعالى د محمد صلى الله عليه وسلم ملگگرى و كگرحگول ، پس دوى د امت بهترينه پيؤة ده ، د دين علامى دي ، د شريعت سند دي ، او په علم او عمل كى د تگول امت امامان دي ، او د الله په لار كى د تگولو نه لوى مجاهدين دي .

د دوى په فضيلت او لوى شان باندى بعض دليلونه :

أ ـ الله تعالى په خپل محكم قرآن كى د دوى أ يره ستاينه كؤى ، او د دوى په اسلام ايمان او احسان باندى ئى شاهدى كؤى ، او د توبى د قبلولو رضامندى ، او د مختلفو هغه نعمتونو چه الله تعالى د خپلوتابعدارو بنده كگانو لپاره تيار كؤى زيرى وركؤى .

ب ـ د دوى لپاره د رسول الله صلى الله عليه وسلم كگگواهى او زيرى په جنت سره ، او په تگول امت ئى د دوى غوره والى بيان كؤى ، چه دوى غوره امتيان دي ، او همدا راز هغه نور فضيلتونه چه د قرآن په صريحو اياتونو او متواترو احاد يثو سره اثبات لرى .

ج ـ د مسلمانانو اجماع د دوى په فضيلت اوچت والى او مرتبه باندي په تگول امت كى .

پس د دوى په شرافت اوچت مقام او مرتبه كى يو عاقل او انصاف كونكى هم شك نه كوى ، پاتى لا يو مومن او مكلف بنده ، لكن په دى زمانه كى داسى خبرى شروع شوى چه خلك په هغوى كي غلطى خبرى كوى ، او خگوك د هغوى بدى بيانوى ، چه د هغى حاصل او هدف په بعض صحابه و باندى طعن لكگول دى ، او يا د تگولو تنقيص

دي ، چه د هغي نتيجه د الله تعالى تكذيب دي ، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په نبوت باندى اعتراض دى ، هغه نبى چه هغه د خپل خواهش نه خبرى نه كوى ، او همدا رنكگ د شريعت په سند باندى جرحه كول ، او د دين په اصولو كي شك پيدا كول ، او د امت د نو جوانانو كگمراه كول دي ، زنادقه وو ته جرأت ور كول ، او د اسلام د دشمنانو خوشحاله كول دي ، او دا كار نه صاد ريرى مكگگر د هغه جاهل مركب نه چه هغه داسى خبرى كوى چه پوهيإى پرى نه ، او يا په نفاق باندى اخته شوى وى ، د بحث او تحقيق دعوه كوى ، دي لپاره چه خپل باطنى خباثت زنديقتوب او منافقت پټگ وساتى ، لكن دا تگول اعتدا او زياتى نه كوي مگگگر په خپل نفس باندى ، كه چيرته توبه ونه باسى الله ته مخكى د مركگ نه ، او حال دا چه هغه د خپلى بد بختة خبر وركوى په پليتو ليكلو او كلمو سره هغه چه د ده د فاسد نيت تعبير كوى ،((والله يعلم المفسد من المصلح ...)) الله تعالى ته فسادى او اصلاحكونكى معلوم دي . البقره : (٢٢٠) او الله تعالى فرمائى : ((لايصلح عمل المفسدين)) يونس : (٨١) الله تعالى د فساديانو عمل نه كاميابوى . او همدا راز الله تعالى فرمائى : ((ان الذين يلحدون في آيا تنا لا يخفون علينا أ فمن يلقي في النار خير أمن يأ تي ءامنا يوم القيمه اعملوا ما شئتم انه بما تعملون بصير)) سوره فصلت : (٤٠) ترجمه : يقينا هغه كسان چه الحاد كوى په اياتونو زمونإ كى ، نه شى پټگيدلى زمونإ نه ، آيا هغه خگوك چه غورحگولى كيإى په اور كى غوره دى ، او كه هغه خگوك چه راحگى په ورحگ د قيامت كى په امن سره ، عمل كوة چه خگنكگ مو خوشگه وى ، يقينا الله تعالى په هغه عملونو چه كوى ئى تاسو ليدونكى دي .

او دغه بى عقله دى په دي باندى پوه شى چه صحابه ئى كرام د اسمان د ستورو په شان دى ، چه عقلمندان پرى هدايت حاصلوى ، او د سپو غپيدل ورته ضرر نه شى رسولى ، او الله تعالى د هغوى دفاع كوى ، او دوى په تگول امت كى د الله تعالى د دي وينا أير لايق او برخه دار دى چه الله تعالى فرمائى : ((ان الله يدافع عن الذين ءامنوا ان الله لا يحب كل خوان كفور)) الحج : (٣٨) ترجمه: يقينا الله تعالى دفاع كوى د مومنانو او يقينا الله تعالى نه خوشگوى هر خاين او ناشكره .

او همدا راز د دى وينا هم : ((ليغيظ بهم الكفار ...)) الفتح :(٢٩) ترجمه : دى لپاره چه كفار پرى غصه شى .

هیخگ خگوك د دغه صحابه و سره بغض او کینه نه ساتی ، او نه د هغوی په عزت باندی تعارض کوی ، په داسی حال کی چه دوی په قبرونو کی دی ، دی لپاره چه خپلی سینی وربانـدی یخی کؤی مکگر هغه انسان چه منافق او کافر وی ، يا ملحد او فاجر وی .

د دی وجی نه می د رسول الله صلی الله علیه وسلم د صحابه و باره کی دا مختصر کتاب ولیکه ، چه د هغوی حق ادا کؤم ، او د امت د نصیحت په غرض ، او د هغوي د فضیلت د بیانولو لپاره ، او د هغه چا لپاره چه په هغوی باندی اشتباه او اختلاط راغلی وی د صحابه وْ په باره کی د هدایت سبب وکگرحگی ، په داسی حال کی چه په دی کتاب کی د صحابه و تعریف ، د هغوی مرتبی او مقام ، فضیلتونه ، سیرت ، او په امت باندی د هغوی حقوق ذکر شوی ، او هم د هغوی متعلق د اهل سنت والجماعت عقیده بیان شوی ، او مقصد زما په دی کتاب سره د نیکانو خلکو فضیلت بیانول دی د غافلانو او نا خبرو تنبیه او بیدارول دی ، او د کینه کگرو او دوشمنی کونکو غصه کول او خفه کول .

او الله تعالی په نیتونو پوه دی ، او یواحگی هغه سمی لاری ته هدایت کونکی دي

ليکونکی : الفقير الي عفو ربه

عبد الله بن صالح القصير

١٠/٤/١٤٢٤ هـــ

اول : د صحابه و تعريف :

صحابه د صاحب يا د صحابی جمع ده . او صحابی هغه چا ته ويلی كيږی چه نبی صلی الله عليه وسلم ئی د ايمان په حالت كی ليدلی وی ، او بيا په همدی حالت باندی وفات شوی وی .

او امام بخاری رحمه الله فرمائی : هغه مسلمان چه د نبی صلی الله عليه وسلم سره ئی صحبت شوی وی او يا ئی ليدلی وی هغه ته صحابی وائی .

مقصد دا دي : چه دغه صحبت كی خصوص او عموم دي ، پس هر هغه خگوك چه نبی صلی الله ئی د ايمان په حالت كی ليدلی وی په دغه عموم كی داخل دی ، د دی وجه نه ويلی كيږی د يو كال ملگگرتوب ، د مياشت ، او د يو ساعت ملگگرتوب ، او داسی نور ، او كوم صحابی چه په كومه موده باندی خاص كړی شوی وی ، نو په همدغسی صبت باندی هغه موصوفيدلی شی په غير د هغه چا نه چه د ده سره په دغسی صحبت او ملگگرتوب كی شريك شوی نه وی .

او أيرو اهل علمو ويلی دی : هر هغه خگوك چه د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره ئی صحبت شوی وی ، د هغه چا نه بهتر او غوره دي چه د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره ئی صحبت نه وی كړی ، حگكه چه هغوی ته د صحبت په وجه هغه مقام او مرتبه حاصله شوی ده ، چه د هغی سره هغه مقا م او مرتبه نه شی برابريدی كومه چه نورو ته د علم او عمل په وجه حاصله شوی ده ، او هيخگ خگوك د هغوی مرتبی او درجی ته نه شی رسيدلی كومه چه صحابه و د رسول الله صلی الله عليه وسلم د ملگگرتوب په وجه حاصله كړگآ ده .

فائده : ويلی شوی چه د صحابه و شمير يو لك او خگلرويشت زره دي ، او هغه صحابی چه د تگولو نه روسته وفات شوی هغه ابو طفيل عامر بن واثله الليثی دي ، لكه خگرنكگ چه امام مسلم رحمه الله په يقين سره فرمايلی دی ، چه هغه سلم كال د هجرت باندی وفات شوی،او چا ويلی چه په يوسلولسم كال باندی وفات شوی .

دوهم : د صحابه وو د فضيلت او حقونو د ذكر كولو مقصد ، د اهل سنت والجماعت په عقيده كی :

هر كله چه د خوارجو بدعت او فتنه پيدا شوه ، هغه خوارج چه علي معاويه او عمرو بن العاص رضي الله عنهم اويا نورو باندی ئی د كفر فتوی وكړه ، د صلح او تحكيم په مسئله كی ، او ورسره د

رافضيانو د ((غلُو)) او د خپل حد نه د تجاوز کولو بدعت د حضرت علـي او د هغـه د کورنــة ، او د رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم د کورنة په بعض افرادو کی او د خگه محدودو صحابه و باره کی پيدا شوه ، او د نورو صحابه و نـه د براءت فتنـه ، او د عامو خوارجو او روافضـو ، او د ناصـبه و او غلـو کونکـو فتنــه شـگکاره شـوه ، نـو د صحابه و تنقيص ، هغوی ته کنحگلی او رد بد ويل شروع شوه ، او د هغوی په دين دارة باند ی عيب لکگول ، او د هغوی پـه ثابت قدمـة کـی شك پيدا کول په هغه دين باندی ، په کوم باندی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم پريخی وو ، نو په نتيجه کی د هغوی د فضيلتونو نه انکار شروع شوه .

او د ا دعوه ئـی وکوٴه چـه مونـا سره داسی دلايل شته چـه د هغوی د فضـيلتنونو سره تنـاقض او تگکراو لـری ، او هغـه بـاطلوی ، حتـی چـه خبره دی حد ته ورسيده چه دغه مبتد عينو صحابه و ته د کفر نسبت وکوٴه ، او د هغوی قتـال وينـه او مالونـه ئـی حلال وکگنگل ، نـو د اهل سنت والجماعت امامانو د الله د دين د نصرت په خاطر د دوه و خبرو د بيان شروع و کوٴه :

اول : د رسول الله صلي الله عليه وسلم د صحابه وْ بهتری ، فضيلتونه ، په دين کی د هغوی مقام ، او په امت کـی د هغوی مرتبـه او منزلـه ، او د هغوی صفائی د هغه قباحتونو نه چه کوم ورته خوارجو رافضيانو (شيعکگانو) مبتدعينو او خواهش پرستانو منسوب کوٴی دي .

دوهم : د صحابه و متعلق د ضروری خبرو بيانول ، او هغه اجتهادی اختلاف چه د هغوی په منحگ کی واقع شوی ، او په دغه مسئله کی په تگولو اهل بدعو او اهل هوا باندی رد .

دريم : په امت کی د صحابه وو مقام او مرتبه .

د نبوت نـه روسته د صحابه و د مقام نه بل لوی او اشرف مقام نشته ، حگکـه چـه الله تعـالی دغـه قـوم د محمـد صـلی الله عليـه وسـلم چـه هغـه اشرف الانبياء او خاتم الرسل دي ، د هغه د صحبت ملکگرتوب ، او د دين د نصرت لپاره غوره کوٴی دي .

پس دغه قوم الله تعالی دی د هغوی نه راضی شی ، د انبياء او پيغمبرانو عليهم السلام بهترين ملکگری دی مطلقا ، رسول الله صلي الله عليه وسلم فرمائلی : ((بهترين په خلکو کی زما پيوٴة ده)) .

د دی وجه نه تگول امت په دی خبره باندی اتفاق کؤی چه صحابه ئی کرام رضی الله عنهم په علم عمل تصدیق ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ملکگر توب کی ، او په مخکی والی کی هر یو نیك خصلت او عمل ته ، د روستنی امت نه أیر زیات بهتر او غوره قوم دی ، او په دی کی هیخگ شك نشته چه هغوی اوچتی درجی حاصلی کؤی ، او هم ئی هدف ته حگان رسولی دي ، او فضل نیکی ، علم ، او د خیر په تگولو خصلتونو کی هغی حد ته رسیدلی دی ، چه خگوك ورته رسیدلی نه شی .

یقینا هغه مرتبه چه صحابه ئی کرامو ورته مخکی والی کؤی دي ، چه هغه ایمان دي په الله او د هغه په پیغمبر صلی الله علیه وسلم باندی ، هجرت او د دین نصرت کول دی ، الله ته رابلل او د هغه په لار کی جهاد دي . او د زمکی د اوسیدونکو سره دشمنآ کول ، او د الله تعالی د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره د وستی کول ، او په داسی زمانه کی د هغآ تصدیق او طاعت کول چه د پیغمبرة علامی ئی لا خورآ شوآ نه وی ، او نه ئی دعوت شگکاره شوآ و ، او نه ئی ملکگرآ او نصرت کونکی قوی وو ، سره د کموالآ د موگمنانو نه ، او د أیر والآ د تکذ یب کونکو مشرکانو او کتابیانو نه ، او په دغه حالت کی د دوی د مالونو خرچ کول او د نفسونو صرفول د الله تعالی د رضا د لتگولو لپاره ، دا یو داسی عظیم الشان کار دي چه هیخگ امکان نه لری ، چه چاته په نصیب شی ، او نه دهغی په مقدار ثواب یو امتآ ته حاصلیدلآ شی .

او په صحیح حدیث کی راغلی چه رسول الله صلي الله علیه وسلم فرمائی : ((تاسو زما صحابه وو ته کنحگل مه کوة ، زما دی په هغه ذات باندی قسم وی چه زما روح د هغه په لاس کی دي که یو کس په تاسو کی د احد د غره قدری سره زر مصرف کؤی ، نو د هغوی د یوی پیمانی ثواب ته هم نشی رسیدلی او نه نیمی پیمانی ته)) .

پس نیك بختته انسان هغه دی چه د هغوآ د لاری تابعداری وکؤی ، او د هغوی په قدمونو با ندی روان شی .

زما دی په الله تعالی باند آ قسم وی چه هغوآ د الله تعالی د دین نصرت کؤی ، او الله تعالی په هغوی باندی د دین اسلام اساس او بنیاد مظبوط کؤآ دي . او د خلکو زؤونه او وطنو نه ئی فتح کؤه ، او د الله تعالی په لار کی ئی حق جهاد ته ادامه ورکؤآ وه ، نو الله تعالی دآ د هغوآ نه راضآ شي ، او هغوآ دآ خوشحاله کؤي .

حگگلورم : د صحابه ئی کرامو فضیلت او منا قب

صحابه ئی کرامو ته د امت په تگولو پیؤیو دا امتیاز حاصل دي ، چه هغوآ اسلام د راتلو سره سمد ست قبول کوؤه ، او د اسلام د غلبآ لپاره ئی جهاد او د هغي تبلیغ او دعوت ته ادامه ورکوؤه ، پس هغوی اولنآ خلك وو چه په الله او د هغه په رسول صلی الله علیه وسلم باندآ ئی د ناشنائآ په وخت کی ایمان راوؤه ، او د تکلیف په وخت کآ ئگآ جهاد وکوؤه ، او په أیر حکمت سره ئی خلك الله طرف ته راوبلل ، او خپل حگانونه او قیمتی مالونه ئی د الله لپاره مصرف کوؤه ، د خپلوانو او پرد و په دشمنة باندآ ئآ صبر وکوؤه ، د دی وجه نه هغوی ته أیر فضیلتونه او شگه صفتونه په لاس ورغله :

(۱) اسلام ته مخکی والی .

(۲) د تکلیف په وخت کی صبر .

(۳) د نبی صلی الله علیه وسلم ملکگرتوب .

(٤) هجرت او حگای ورکول .

(٥) نصرت او جهاد .

(٦) په علم او عمل کی امامت .

(۷) د دین رسول (او تبلیغ) .

او د هغوآ په لویو فضیلتونو باندآ أیر زیات دلیلونه شته چه بعض د هغی نه په لاندآ أول دي :

أ : هغه آیاتونه چه په قرآ ن پاك كآ نازل شوآ ، چه په كومو كآ د هغوآ په بهترین عمل او خایسته صفاتو باند آ ثنا ویلآ شوی ، او د هغوآ سره ئآ د کامیابة او رضامندة وعده کوؤی ، لکه خگنکگ چه الله تعالی فرمائآ : ((محمد رسول الله والذین معه أ شدآء علي الکفار رحمآ ء بینهم تراهم رکعا سجدا یبتغون فضلا من الله و رضوانا سیماهم في وجوههم من أثر السجود ذالك مثلهم في التورات و مثلهم في الانجیل کزرع أ خرج شطئه فگئازره فاستغلظ فاستوی علی سوقه یعجب الزراع لیغیظ بهم الکفار وعد الله الذین آمنوا وعملوا الصالحات منهم مغفرة و أجرا عظیما)) الفتح (۲۹)

ترجمه : محمد صلی الله علیه وسلم پیغمبر د الله تعالی دي ، هغه کسان چه د ده سره دي (صحابه) سخت دي په مقابله د کافرانو کآ ، رحم کونکآ دي په خپل منحگ کآ ، وینآ ته دوآ رکوع کونکآ سجده کونکی لتگوآ دوآ فضل د الله او رضا د هغه ، نخشگآ د دوآ په مخونو د دوآ کی د ي ، د وجگآ د نخشگو د سجدو کولو نه ، او دا د دوآ حال دي په تورات کآ ، او حال د دوآ په انجیل کآ ، په شان د کروندآ چه را اوباسآ

تيغ خپل ، نو كلك شآ هغه ، نو غتگ شی ، بيا برابر او درياإ په پنگأة خپلاّ باندآ ، خوشحالوی زميندارو لره (عاقبت دا) چه غصه شی په سبب د دآ سره كافران ، وعده كؤآ ده الله تعالی د هغه كسانو سره چه ايمان ئآ راوؤآ دي ، او عملونه ئآ كؤآ دي دسنت برابر د دوآ نه ، بخشگنه او ثواب لوگگآ .

او همدا رنكگ الله فرمائآ : ((والذين تبوءو الدار والايمان من قبلهم يحبون من هاجر اليهم ولا يجدون في صدورهم حاجه مما أوتوا و يوْثرون علي أ نفسهم ولو كان بهم خصاصة ومن يوق شح نفسه فأولئك هم المفلحون)) الحشر (٩) ترجمه : او هغه كسان چه اوسيدلی دآ په كورونو كآ او حاصل كؤآ ئی دي ايمان مخكآ د راتللو د مهاجرينو نه مينه كوآ د هغه چا سره چه هجرت كوآ دوآ ته ، او دوآ نه مومآ په خپلو سينو كآ خفكگان د هغه خگيز نه چه وركؤی شوآ (مهاجرينو ته) ، او غوره كوآ په خپلو حگانونو باندآ (مهاجرين) اكگر چه وآ په دوآ باندآ لوإه ، او خگوك چه بچ وساتلآ شی د حرص د نفس نه ، نو دغه كسان دوآ دي كامياب .

او همداراز الله تعالی فرمائی : ((والسابقون الأ ولون من المهاجرين والأ نصار والذين اتبعوهم باحسان رضي الله عنهم ورضوا عنه و أعد لهم جنت تجري تحتها الأنهار خالدين فيهاّ أبدا ذلك الفوز العظيم)) (التوبه : ١٠٠) ترجمه : او مخكآ كيدونكآ(ايمان ته) او اولنی د مهاجرينو او انصارو نه ، او هغه كسان چه تابعدارآ كوی د دوآ ، په شگه وينا كولو سره ، رضا دآ الله تعالی د دوآ نه او دوآ رضا دي د هغه نه ، او تيار كؤی دي الله تعالی دوآ لره جنتونه چه بهيإآ به لاندآ د هغآ نه ولآ ، هميشه به وی دوآ په هغآ كآ هميشه ، او دا كامياباّ لويه ده .

پس خاوندان د دآ عزتمند بشارت الله تعالی د دوآ په حال باندآ شگه پوهه وو چه چيرته هم دين پريشگودلو ته تيار نه دی بلكه په دغه دين به مری ، او هغه كگناهونه چه د دوآ نه صادرياإ دوآ په هغآ باندآ هميشوالآ نه كوی ، بلكه الله تعالی ورته هغآ نه د توبآ توفيق وركوآ ، او الله پرآ مهربانآ كوی ، د وجآ د رشگتنآ توبآ ، او د محوه كونكآ نيكيانو ، او د اوچت مقام د دوی نه .

ب : هغه احا ديث چه د صحابه ئآ كرامو د فضيلتونو په حق كآ وارد شوی ، لكه خگنكگ چه رسول الله صلی عليه وسلم فرمائآ :

((زما صحابه وْ ته كنحگل مه كوة ، پس يقينا كه خگوك د احد د غره قدرى سره زر خرچ كؤى نو هغه د صحابه و يو آ پيمانآ ته هم نه شى رسيدلى ، بلكه نيمآ پيمانى ته هم نه رسيإى)) او همدا راز هغه فرمائآ : ((بهترينه أله زما پيؤة ده ، هغه كسان چه زه په كآ راليإلى شوآ يم)) .

ج : او عموما هغه ثنا او صفت چه الله تعالى په قرآن كريم كآ ذكر كؤى ، د متقيانو مومنانو او نيكانو خلكو په وصف كآ ، او يا ئآ ورسره د خير وعده كؤى په عاجله توكگه وى او كه غير عاجله وى ، نو د رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه ئآ كرام رضى الله عنهم ، په كى د تگولو نه مخكى داخل دى ، او د دوى لپاره په كشگى پوره او كامله حصه ده .

د : د صحابه وْ هغه متواتر فضيلتونه او خايسته صفات چه په قرآن او سنت كى ذكر شوى ، او د دوآ په اوچتو درجو ، او كامله صفتونو باندآ شهادت ، دا د دين يوه شگكاره خبره ده، چه د دى معارضه او مقابله په هغه وينا باندآ نه شآ كيدلى كومه چه هغه كگمراه او افترا كونكآ شيعكگان (رافضيان) خوارج ، معتزله او د هغوآ كگمراه او دروغجن ملكگرى ، او وارثان كوى .

پنحگم : په فضيلت كآ د صحابه ئآ كرامو تفاوت او مرتبآ :

د عالمانو او مومنانو په نزد دا خبره ثابته ده چه صحابه ئآ كرام په فضيلت كى يو شان نه دى ، بلكه د يو كس يا د يوآ ألآ لپاره چه كوم فضيلتونه او مرتبآ دي ، هغه اسلام ته د مخكآ والآ په اعتبار سره دي ، او همدا راز په اعتبار د هجرت حگاآ وركولو ، د د ين نصرت كول او جهاد سره دي ، او په اعتبار د هغه عمل سره چه دوآ د اسلام او نبآ صلى الله عليه وسلم په حق كي پيش كؤآ دي .

أ : پس په تگولو كآ غوره صحابه هغه دي چه هغوآ د صلح حد يبآ نه مخكآ انفاق كؤى ، كومآ ته چه الله تعالى د فتح لقب وركؤآ دي ، او ورسره ئآ جهاد هم كؤآ دي ، پس دوآ د هغه كسانو نه غوره دي چه د دغآ صلح نه ئآ روسته انفاق او جهاد كؤآ دي ، او په دغآ بهتر والآ باندآ د ليل دا قول د الله دي : ((لا يستوي منكم من أنفق من قبل الفتح و قاتل أولئك أعظم درجة من الذين أنفقوا من بعد وقاتلوا و كلا وعد الله الحسني)) سوره الحديد (١٠) ترجمه : برابر نه دي ستاسو نه هغه كسان چه هغوآ انفاق كؤآ دي مخكآ د فتح (صلح حديبآ) نه او جهاد ئآ

کؤآ دي ، همد غه کسان لویو درجو والا دي د هغه کسانو نه چه هغوآ انفاق کؤآ دي روسته د فتح نه او جهاد ئآ کؤآ دي او د تگولو سره الله تعالى ، وعده د جنت کؤآ ده . پس دا کسان هغه سابقه دار او اولنآ مهاجرين او انصار دي .

ب : او د شرعآ نصوصو نه معلوميآ چه مهاجرين صحابه ئآ کرام تگول په انصارو باندي مخکيوالآ لري ، بعض د هغآ نه دا قول د الله تعالى دي : ((لقد تاب الله علي النبي والمهاجرين والأنصار)) (التوبة : ١١٧) ترجمه : يقينا مهربانى وکؤه الله تعالى په خپل نبى صلي الله عليه وسلم (په اسانتيا راوستو سره) او په مهاجرو او انصارو باندآ ...)) او همدا راز دا قول د الله تعالى دي په مال فى (غنيمت) کآ :

((والذين تبوءو الدار والايمان من قبلهم يحبون من هاجر اليهم ولا يجدون في صدورهم حاجة مما أوتوا و يوْثرون علي انفسهم ولو كان بهم خصاصة ومن يوق شح نفسه فأولئك هم المفلحون)) ، سورة الحشر : (٩) ترجمه : او هغه کسان چه اوسيدلى دي په کورونو کآ (او حاصل کؤآ ئآ دي) ايمان مخکآ د راتللو د مهاجرينو نه مينه کوى دوى د هغه چا سره چه دوى ته هجرت کوى ، او دوآ نه مومى په خپلو سينو کى خفکگان د هغه خگيز نه چه ورکؤآ شوآ مهاجرينو ته ، او غوره کوآ په خپلو حگانونو باندآ (مهاجرين) اکگرکه وآ په دوآ باندآ لوإه او خگوك چه بچ وساتلآ شى د حرص د نفس نه نو دغه کسان دوآ دي کامياب .

پس الله تعاى د تگولو صحابه ئآ کرامو صفت بيان کؤآ ، لکن مهاجرين ئآ د انصارو نه مخکآ ذکر کؤه ، او مخکآ والآ په ذکر کآ دلالت کوى د دوآ په مخکآ والآ باندآ په فضيلت او مرتبه کى ، پس دا د دوآ په مخکآ والآ باندآ دليل دي ، الله تعالي دآ د دوآ نه راضآ شى ، او دا حگکه چه دوآ ته د وطن مال کورنة او د بچو د پريخود لو خصوصيت حاصل دي ، اوبل دا چه دوآ الله او رسول صلى الله عليه وسلم ته هجرت کؤى دي د خپل دين د بچ کولو په خاطر ، او د الله او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د نصرت لپاره ، او د الله په لار کآ ئى جهاد کؤى دي ، دى لپاره چه د الله تعالى دين او کلمه اوچته کؤى .

د بدريانو صحابه وو فضيلت په نور عامو صحابه وو باندآ :

يقينا بدرآ مهاجر او انصار صحابه ئآ کرام په دآ فضيلت باندآ خاص کؤآ شوآ چه الله تعالي ورته دا اطلاع ورکؤى چه فرمائآ : (کوة چه

خگه غواؤة يقينا ما درته بخشگنه کؤی) او د دوآ شمير درآ سوه او خگه د پاسه لس تنه وو لکه خگنکگ چه په بخاری او مسلم کی راغلآ .
او شيخ الاسلام بن تيميه رحمه الله فرمائآ : ((دا د دآ وجآ نه چه الله په دوآ باندآ پوهه وه چه دوی خپل دين نه پريږدی بلکه دوآ به په اسلام باندآ وفات کيږآ ، او هغه کگناهونه چه دوآ کؤآ دي ، لکه خگنکگ چه د نورو خلکو نه هم صادريږآ نو الله تعالی ورته د مخلصآ توبآ او رشگتينآ استغفار او د محوه کونکآ نيکيو تو فيق ورکوی ، هغه نيکيانآ چه الله ورته د هغآ په وجه مغفرت کوی .
ج : او د أحد احزاب والا وو لپاره هغه صحابه چه هغوآ ته تکليف رسيدلآ وو ، جهاد او صبر ئآ کؤآ وو پس د هغآ په وجه دوآ په هغه صحابه وْ باندآ اوچت والآ لری چه په دغه حگايونو کآ شريك شوآ نه دي ، او د الله تعالی مهربانآ أ يره لويه ده .

د بيعت رضوان والاوو فضيلت او بهترآ :

بعض د هغآ فضيلتونو نه چه الله تعالی پرآ د بيعت رضوان والا خاص کؤآ دي هغه بيعت دی چه د حديبآ په مقام کآ شوگآ وو ، د مهاجرو او انصارو صحابه وْ له خوا نه ، پس الله د هغوآ نه راضآ شوآ دي او الله تعالی به هغه کس چه د ونآ لاندی ئی د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره بيعت کؤی جهنم ته نه داخلوآ ، او حال دا چه هغوآ د يو زرو خگلور سوو نه زيات وو ، او د ا خبره په قرآن کآ په أير صراحت سره بيان شوآ ده لکه خگنکگ چه الله تعالی فرمائآ: ((لقد رضي الله عن الموْ منين اذ يبايعونك تحت الشجرة)) (الفتح : ١٨)

ترجمه : يقينا راضآ دي الله تعالی د موْمنانو نه کله چه ئآ بيعت کولو له تاسره لاندآ د ونآ نه . او په صحيح مسلم کی حديث نقل شوآ ، د حضرت جابر رضی الله عنه نه ، چه نبی صلی الله عليه وسلم فرمائلآ دي :
((اور ته به هغه خگوك نه ننوحگآ چه د ونآ لاندآ ئآ بيعت کؤآ دي)) پس د اهل سنت والجماعت د ا مذ هب دي چه بدريانو او د بيعت رضوان والا لپاره چه کومه کگواهآ کيدلآ شآ په جنت سره ، يا په نجات باندآ د جهنم نه نو دا کگواهآ او شهادت د هغآ شهادت نه

خاص دي چه کوم د تګولو صحابه وو لپاره شوآ هغه کسان چه د الله تعالی دا وینا ورته شاملیږی : ((و کلا وعد الله الحسني)) او تګولو سره الله تعالی د جنت وعده کوٸ .

د هغګآ لسو صحابه ئآ کرامو فضیلت چه زیرآ د جنت ورته ورکوٸآ شوی :

د هغآ لویو فضیلتونو نه چه عشره مبشره پرآ خاص کوٸ شوآ ، هغه د رسو ل الله صلی الله علیه وسلم خاص کګواهآ ده د دوآ لپاره په جنت سره او هغه لس صحابه ئآ کرام : ابوبکر ، عمر ، عثمان ، علی ، طلحه بن عبید الله ، زبیر بن العوام ، سعد بن ابی وقاص ، سعید بن زید ، عبد الرحمن بن عوف ، ابو عبیده بن الجراح رضي الله عنهم دي .

ب ه صحابه وو کآ د بعض اشخاصو فضیلت روسته د عشره وو مبشره و نه :

او همدا راز په غیر د دغآ صحابه وو نه چه رسول الله صلی علیه وسلم ورله د جنت کګواهآ کوٸآ ده ، هغه ثابت بن قیس بن شماس ، عکاشه بن محصن ، عبد الله بن سلام ، حسن ، حسین ، او امهات المؤ منین رضی الله عنهم دي ،پس د د وآ لپاره د رسول الله صلی الله علیه وسلم په جنت سره کګواهآ او زیرآ دا هغه فضیلت دي چه دوآ پرآ خاص کوٸآ شوآ دي ، او په تګولو کآ دا لوآ فضیلت دي .
او د دآ معینو او خاصو کسانو لپاره کګواهآ او شهادت د رسول الله صلی الله علیه وسلم د رسالت لوی حجت او برهان دي ، حګکه چه تګول هغه صحابه ئآ کرام چه رسول الله علیه وسلم د جنت په زیرآ سره معین او خاص کوٸآ دي ، همیشه وو دوآ چه په ایمان باندآ کلك او مضبوط ولاٶ وو ، تردآ چه دوآ هغآ نعمتونو ته ورسیدل چه دوآ سره ئآ وعده شوآ وه ، پس اهل سنت والجماعت د دغآ کسانو لپاره د جنت شاهدآ کوی ، حګکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ورله په هغآ باندآ په معینه او مشخصه طریقه کګواهآ کوٸآ ده ، حګکه چه د یو چا لپاره د جنت یا د جهنم شاهدآ کول دا هغه مسئله ده چه د عقل په کآ هیخګ دخل نشته ، بلکآ په شریعت پورآ موقوف خبره ده . او شریعت د هغوآ لپاره په جنت باندآ کګواهآ او شهادت نقل کوٸ دآ ، نو د دوآ لپاره به په هغه خګه کګواهآ کیدلآ شآ چه شریعت

پرآ كگواهآ كوي . او هغه خگوك چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورلـه د جنت كگواهآ نـه وآ كؤآ نـو هغه تـه بـه جنتـآ نـه ويـلاّ كيـإآ ، حگكه چه په هغآ كآ دروغ ويل دآ په الله تعالى بانـدآ ، لكن د نيكـانو مسلمانانو لپاره به د ثواب اميد كيدلاّ شآ ، او پـه كگناهكگـارانو بـه د عذاب ويره كيدلاّ شى .

*د راشده خليفه كگانو فضيلت او د هغوى ترتيب :

د تگولو اهل سنت والجماعت په دى خبره بانـدى اتفـاق دي ، چـه پـه تگولو مهاجرينو صحابه ئـى كرامـو كـى غـوره كسـان خگلـور راشـده خليفه كگـان دى كوم چه پـه هدايت بانـدى دي ، هغوى د رسـول الله صلي الله عليه وسلم نه روسته بهتـرين امتيـان دى ، او د رسـول الله صلي الله عليه وسلم وزيران دى ، او د رسول الله صـلى عليـه وسـلم سخركگنة ده ، او د هر يو لپاره داسى يو خصوصى فضيلت ثابت دي چه د بل لپاره نه شته ، او نور ورسره په هغى كى حصه دار نه دي ، الله تعالى دى د تگولو نه راضى او خوشحاله شي .
او اهل سنت والجماعت اجماع كؤى پـه هغـه خبـره بانـدى چـه كومـه په متواتر نقلى دليل باندى ثابتـه ده ، چـه د حضـرت علـي رضـى الله عنـه او د نـورو نـه روايت شـوى ، چـه پـه تگـول امـت كـى بهتـرين شخص حضرت ابو بكر رضى الله عنـه دي ، بيا ورپسـى عمـر دي ، او پـه عثمـان او علـي رضـى الله عنهمـا كـى اختـلاف دى چـه كـوم پكشگى غوره دى ؟ چا حضرت عثمان رضى الله عنه مخكى كؤى او حضرت علي رضى الله عنه تـه ئـى خگلورمـه درجـه وركؤى ، او چـا حضرت علي رضى الله عنه مخكى كؤى ، او چا پكشـگى توقـف كـؤى دي ، او شـيخ الاسـلام بـن تيميـه رحمـه الله اولـى راى تـه تـرجيح وركؤى ، چه هغه د حضرت عثمان رضى الله عنه مخكى والى دى په علي رضى الله عنه باندى د خگو وجوهاتو نـه :
(۱) په دغه راى باندى هغه اثار او احاديث دلالت كـوى كـوم چـه د عثمان رضى الله عنه په باره كى وارد شوى دي .
(۲) د صحابه وو اجمـاع د عثمـان رضـى الله عنـه پـه مخكـي كولـو باندى په بيعت سره په خلافت كى ، او د هغى بل سبب نـه وو مكگـر دا چه د صحابه ئـى كرامـو پـه نـزد بانـدى هغـه غـوره او افضـل وو ، پس ترتيب د دوى پـه فضيلت كـى پـه شـان د ترتيب د دوى دى پـه خلافت كى ، امام بخاري رحمه الله د عبد الله بن عمر نه روايت كؤى

: ((چه مونږ به د نبی صلی الله علیه وسلم په ژوند کی د صحابه ئی کرامو په منځگ کی غوره والی بیانوو)) او ابو داود روایت کوی : مونږ به ویل په داسی حال کی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ژوندی وو : ((چه په ټگول امت کی غوره شخصیت ابوبکر دي بیا عمر رضی الله عنه دي او بیا وروسی حضرت عثمان رضی الله عنه دي)) .
(٣) د حضرت عثمان رضی الله عنه په مخکی والي باندی د صحابه وو فیصلی استقرار کوی ، لکه څگنگګ چه ئی په بیعت کولو کی مخکی کوی وو . عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه فرمائی : ((ما د خلکو په کار کی نظر وکوه ما ونه لیدل چه د عثمان رضی الله عنه نه میلان وکوی)) .
د أیرو سلفو صالحینو دا وینا ده : چه څگوك عثمان رضی الله عنه په حضرت علي باندی مخکی نه کگنگی نو هغه په مهاجرینو او انصارو باندی عیب ولگگوو . نو دا دلیل دی په غوره والی د حضرت عثمان رضی الله عنه په حضرت علي رضی الله عنه باندی ، ځگکه چه صحابه ئی کرامو په خپل اختیار باندی حضرت عثمان رضی الله عنه مخکی کوی وو روسته د خپلی مشوری نه او حضرت علي رضی الله عنه هم په هغی صحابه وو کی دی چه د عثمان رضی الله عنه سره ئی بیعت کوی وو ، او د عثمان رضي الله عنه په مخکی به ئی حدود نافذ ول .
* او د هغوی اتفاق د عثمان رضی الله عنه په مخکی والی باندی دلیل دی چه علي رضی الله عنه روسته د عثمان رضی الله عنه نه غوره صحابی دی او د هغی نه روسته د خلافت حقدار دی ، او هغه په خپله زمانه او عصر کی تر ټگولو بهترین صحابی وو او همد غسی وو ، او ټگول د کمال صفتونه صرف د الله تعالی لپاره دي .
* او د اهل سنت والجماعت د مذ هب او عقیدی حاصل او خلاصه د صحابه وو د تفاضل او غوره والي باره کی دا ده روسته د اعتراف نه په فضیلت د ټگولو صحابه وو باندی چه په ټگولو کی بهتر ابوبکر رضی الله عنه دي ، بیا عمر فاروق رضي الله عنه ، بیا عثمان ذو النورین رضي الله عنه او بیا وروسي علي رضی الله عنه دي ، او بیا وروسی هغه لس صحابه چه د جنت زیري ورته شوی ، او بیا وروسی بدریان دي ، او بیا وروسی د بیعت رضوان والا دی او بیا وروسی هغه صحابه غوره دی چه د فتح نه ئی مخکی

اسلام راوۀی ، او بیا هغه دی چه د فتح نه ئی روسته اسلام قبول کۀی او بیا ئی جهاد کۀی .

شپږم په امت باندی د صحابه ئی کرامو حقونه :

د صحابه ئی کرامو حقونه په امت باندی د لویو او ضروری حقوقو خگخه دی بعض د هغی نه :

اول : د هغوی په بهتر والی او فضیلتونو باندی اعتراف کول ، او د هغوی د بغض کینی او حسد نه زۀونه صفا ساتل .

دوهم : په زۀونو کی د هغوی سره محبت ساتل ، او په ژبه باندی د هغوی ثنا او صفت بیانول ، د هغوی د مخکی والی او فضیلت د وجه نه ، او حگکه چه هغوی نیکان او احسان والا دی ، او د دغی صفاتو د وجی نه د هغوی سره د امت مینه او محبت پیدا کول .

دریم : او د هغوی نه زده کۀه کول ، او په علم عمل امر نهی د عام عام امت سره په معاملاتو او تعامل کی ، او د دین دشمنانو سره په سختی کولو کی ، د هغوی خایسته تابعداری کول .

حگکه چه هغوی د الله تعالی د کلام او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سنت په مراد او مقصد باندی د تگول امت نه شگه پوه او عالمان وو ، او قرآن او سنت باندی د عمل کولو په لحاظ سره أیر موفق وو ، او د امت لپاره أیر زیات خیر خواه وو ، او په تگول امت کی د خواهشاتو او بد عاتو نه أیر جدا وو .

حگلورم : په هغوی رحم کول ، او استغفار ورله غوشگتل دی لپاره چه د الله تعالی دا وینا عملی شی : ((والذین جاءوا من بعدهم یقولون ربنا اغفرلنا ولاخواننا الذین سبقونا بالایمان ولا تجعل في قلوبنا غلا للذین ءامنوا ربنا انك رءوف رحیم)) الحشر: ١٠)

ترجمه : اوهغه کسان چه راغلی روسته د دوی نه ، دوی وائی اي ربه زمونږ بخنه وکۀی مونږ ته او ورونو زمونږ ته هغه کسان چه مخکی والی ئی کۀی دی په مونږ باندی په ایمان کی ، او مه کگرحگوه په زۀونو زمونږ کی خفکگان د هغه چا نه چه ایمان ئی راوۀی دی ای ربه زمونږ یقینا ته شفقت کونکی او مهربان ئی .

پنحگم : د هغه اختلافاتو نه خپلی خولی بندول چه د دوی په منحگ کی واقع شوی ، او په هغی کی د ننوتلو نه اجتناب کول ، او

دا عقيده ساتل چه د هغوی اختلاف اجتهادی وو او دوی لره پکی اجر شته ، که حق ته رسيدلی وی دوه اجره دی ورله ، او که خطا شوی وی نو يو اجر دی ورله ، او دغه خطا ورله د اجتهاد په وجه معاف ده .

ش پ إم : د هغه ناکاره صفتونو د نشرولو نه حګان ساتل چه ته منسوب شوی ، حګکه چه هغه تګول دروغ دی چه خواهش پرستو غاليانو (مبالغه کونکو) خلکو ، او متعصبينو د حګانه جوړ کړی دی .

او هغه چه ظاهری ثبوت خو لری لکن د حقيقت پته ئی نه لګيږی ، او د هغی نشرول د زړه د توروالی لپاره سبب دی په کينه او خفګګان سره ، او همدا راز د هغوی د غيبت ، بغض او مذمت لپاره ، او دغه د لويو ګناهونو د جملی نه دی اود علام الغيوب ذات د غضب او قهر لپاره لوی سبب دي .

اوم : دا عقيده ساتل چه صحابه وْ ته يا يو شخص ته د هغوی نه کنحګلی کول حرامی او ناروا دی ، او خاصکر په هغوی باندی لعنت ويل أير زيات نارورا دی ، حګکه چه په دغه ناوړه عمل کی د الله تعالی تکذيب دی ، د هغوی په تزکيه او ثنا او د الله تعالی په هغه وعده کی چه هغوی سره ئی د جنت په داخلولو سره کړی ده ، او همدا راز په هغی کی د نبی صلی الله عليه وسلم بی ادبی ده هغه پيغمبر صلی الله عليه وسلم چه د هغوی د کنحګلو نه ئی منع کړی ده . او بل د دی وجی نه چه په دغی عمل کی په هغوی باندی ظلم او زياتی دی ، او حال دا چه هغوی د الله تعالی خاص دوستان دی د انبياء او پيغمبرانو عليهم السلام نه روسته ، الله تعالي فرمائی : ((والذين يوْذون الموْمنين والموْ منات بغير ما اکتسبوا فقد احتملوا بهتانا و اثما مبينا)) الاحزاب (٥٨) : ترجمه : او هغه کسان چه خفه کوی مومنان سوئ او مومنی زنانه په غير د کوم جرم نه چه دوی کړی وی ، نو يقينا دوی بار کوه (په حګان باندی) بدنامه او ګناه ګګشګګاره .

او حديث قدسیکی چه صحيح حديث دی راغلی چه الله تعالی فرمائی : ((خګوګ چه زما د دوست سره دوشمنی کوی نو ما ورته د جنګګ اعلان ورکوئ)) .

اوم : د صحابه ئی کرامو عدالت :

صحابه ئی کرام همدوی د الله تعالی په دی قول باندی مخاطب دي : ((کنتم خير أمة أخرجت للناس)) (العمران : ١١٠) ترجمه : تاسو بهترين امت ئی چه د خلکو د فائدی لپاره ويستلی شوی ئی . او په دی قول د الله باندی : ((وكذلك جعلناكم أمه وسطا لتكونوا شهداء على الناس)) (البقره : ١٤٣) او همد غه راز مونږ وکگرحگولة تاسو يو بهترين امت دی لپاره چه شة کگواهان په خلکو باندی . پس دوی اول افضل او أير حقدا ر دی په هغه خلکو کی چه په دی خطاب کی داخلېږی . او د نبی صلی الله عليه وسلم نه په صحيح حديث سره نقل شوی چه دوی په تگول امت کی بهترينه پيؤة ده ، او دوی غوره خلك دی ، او دوی ته به په ورحگ د قيامت کی د اويا امتونو اجر ورکولی کيږی ، او په هغی تگولو کی به دوی أير غوره او د الله تعالی په نزد به أير عزت مند وی .

او په قرآ ن او سنت کی د صحابه ئی کرامو د غوره والی فضيلتونو خايسته صفتونو او د دوی د ستاينی ، او د دوی سره د اجر عظيم د وعدی په برخه کی دومره نصوص وارد شوی چه حصر ئی نه شی کيدای .

او که خگوك د دوی په سيرت کی نظر وکؤی ، او د دوی حالاتو کی او يا په هغه نصوصو کی سوچ وکؤی چه د دوی په حق کی وارد شوی ، او د دوی په دعوت کی الله طرف ته ، او د الله په لار کی د دوی جهاد ، او د الله په لار کی د نفس او د قيمتی خگيزونو خرچ کول ، د کلمی د اچتولو لپاره ، او د رسول الله صلي الله عليه وسلم د نصرت ، او د دين د غالبه کولو لپاره ، سره د هغه ايمان نه چه دوی په الله باندی لره ، او د الله سره صداقت ، او د دوی مخکي کيدل خير ، علم نافع ، او نيکو عملونو او داسی نورو خايسته وو صفاتو ته ، نو يقينی به پوهه شی چه د وی د انبياء عليهم السلام نه روسته بهترين مخلوق دی ، او دوی په علم عقل دين کی په تگول امت کی أير غوره قوم وو ، او دوی په مسقيم هدايت باندی وو ، او د دوی په شان خلك نه مخکی تيرشوی ، او نه به روسته راشی الله تعالی دی د دوی نه راضی او خوشحاله شی .

د دی وجی نه تگول اهل سنت والجماعت په دی متفق دی چه صحابه ئی کرام عادلان او ثقه دی ، په دوی کی به د هيخگ يو کس د عدالت تلاش نه شی کيدای ، او دا د هغی اياتونو او احاديثو د

وجی نه چه د دوی په صفائی کی وارد شوی ، او د دوی ستاینه ئی کؤی ، په غوره والی وسطیت صداقت او نورو خایسته صفاتو باندی ئی دوی موصوف کؤی دی ، پس دا یقینی موکد او ثابت علم به د یوی مشکوکی خبری د وجی نه نه پریشگو دلی کیإی ، او خاصکر هغه خبره چه یقینی دروغ وی ، د هغی نه چه اهل هوی (خواش پرستو) ، جاهلانو ، او د دین اسلام دشمنانو د حگانه جوؤی کؤی .

د د وی په حق کی چه کوم ناکاره صفتونه نقل شوی :

(۱) یا خو شگکاره دروغ دی .
(۲) او یا به محرف وی ، داسی زیادت او نقصان به پکشگی شوی وی ، چه مذمت او طعن ته ئی رسوی .
(۳) کوم چه صحیح روایات دی ، هغه د اجتهاد حگایونه دی که مجتهد په کی حق ته رسیدلی وی هغه لپاره دوه اجره دی او که خطا شوی وی هغه لپاره یو اجر دی ، او خطا ئی معاف کؤی شوی ده .

او هغه خطا چه د هغوی نه واقع شوی وی او ثابته وی هغه به اجتهاد ی وی دوی په دواؤو حالاتو کی معذور او اجر والا دی .
د دي وجی نه تگولو هغه حق پرستو خلکو چه د هغوی اجماع معتمده او معتبره ده ، په دی خبره اتفاق کؤی ، چه د صحابه وو ، شهادت او روایت مقبول دی ، او عدالت ئی ثابت دی ، او د تگولو تزکیه کول او صفائی بیانول واجب دی ، او په هغوی باندی طعن لگگول حرام دی ، او دا عقیده واجب ده چه د نبی صلی الله علیه وسلم نه روسته دوی غوره او افضل امتیان دی .
او امام ابوزرعه رحمه الله فرمائی : چه کله دی داسی سؤی ولیده چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په صحابه وو کی ئی د یو تن تنقیص بیانوو نو ته پوهه شه چه هغه زندیق دی . او دا حگکه چه قرآن حق دی رسول حق دی او په کوم خگه باندی چه قرآن او پیغمبر صلي الله علیه وسلم راغلی هغه حق دی ، او دغه واقعات او خبرونه تگول َصحابه وْ نقل کؤی ، خگوك چه په صحابه وو جرحه کوی نو هغه د قرآن او سنت د باطلولو اراده لری .

صحابه و ته د کنحگلو قسمونه او د هر قسم حکم :

* صحابه و ته کنحګلی أیر قسمونه لری :

اول : په دوی کی یو معین شخص ته کنحګلی کول ، پس هغه صحابی چه د هغه په صفائی کی قرآن نازل شوی وی ، او یا د هغه په فضیلت او خصوصیت کی متواتر حدیثونه وارد شوی وی ، د نبی صلی الله علیه وسلم نه ، نودا قسم کنحګلی کفر تکذیب دی ، چه کونکی ئی د اسلام نه مرتد دی ، والعیاذ بالله ، او که توبه ونه باسی او د خپلی وینا نه ونه ګرحگی نو قتلیږی به .

دوهم : هغوی ته داسی کنحګلی کول چه تقاضی کوی د کفر د اکثرو ، او یا دا سی ویل چه دوی تګول فاسقان دی لکه خګنګګ چه روافض وائی نو دا کفر دی ، حګګه چه په دی کی د الله او پیغمبر صلی الله علیه وسلم تکذیب دی په هغه ستاینه او رضامندة کی چه د دوی نه ئی کړی ده ، بلکه که خګوك د دغسی خلکو په کفر کی شك کوی نو هغه په خپله کافر کیږی ، حګګه چه د دی وینا مقصد او مطلب دا دی چه د قرآن او سنت راویان او نقل کونکی کافر او یا منافقان دی .

دریم : هغوی ته کنحګلی کول په لعنت ویلو او یا په قباحت ویلو سره ، د داسی خلکو په کفر کی د عالمانو دوه قوله دی . او بنا په هغه قول باندی چه کافر نه دی ، نو هغه ته ادب ورکول ، او یائی بندی کول واجب او ضروری دی ، تر هغه وخت پوری چه مؤشی ، او یا د خپلی وینا نه رجوع وکړی ، او په خپل حګان د دروغجن او د مجرم ګګواهی وکړی .

خګلورم : داسی کنحګلی کول چه د هغوی په دین کی قدحه نه وی لکه هغوی ته بزدله او یا بخیلان ویل په داسی وینا باندی کافر کیږی نه لکن زورنه به ورته ورکول کیږی په هغه طریقی سره چه د دغسی وینا نه منع شی . او شیخ الاسلام بن تیمیه رحمه الله داسی مضمون په خپل کتاب الصارم المسلول کی ذکر کړی . او د امام أحمد بن حنبل رحمه الله نه دا وینا نقل شوی : ((د چا لپاره دا جایز نه دی چه د صحابه وو بدی ذکر کړی ، او نه به په هغوی کی په چا باندی په عیب او نقصان سره طعن لګوی ، چا چه دغه کار وکړه هغی ته به ادب ورکولی کیږی که بیا د هغی نه توبه اوباسی نو پری به ګشګودی شی او که منع نه شی نو بیا به په جیل کی واچولی شی

تــر هغــى پــورى چــه د خپلــى وينــا نــه رجــوع وكــؤى .

اتم : د اهل سنت والجماعت د عقيدى او مذهب خلاصه د صحابه و په باره كى :

(أ) د رسـول الله صـلى الله عليـه وسـلم د صـحابه و سـره مينــه او محبت كـول ، حگكـه چـه د هغوى سره مينـه كـول ايمـان دى ، او د هغوى سره بغض كول منافقت دى ، پـه صـحيح حديث كـى د رسـول الله صلي الله عليه وسلم نه روايت شوى چه هغه فرمائى :
((د ايمــان نشــگه او علامــه د انصــارو سـره مينــه كـول دى ، او د منافقت نشگه د انصارو سره بغض كول دي)) . او د انصارو پـه حق كـى ئـى فرمـائلى : ((چـه د دوى سره مينـه نـه كـوى مكگـر مومن سؤى او بغض ورسره نـه كوى مكگر منـافق)) . هر كلـه چـه دا د انصارو صحابه و شان دى ، نـو مهـاجرين صحابه ئـى كـرام أيـر حقدار دى چه محبت ورسره وكؤى شى ، حگكه چه دوى فـى الجملـه د انصارو نـه غوره دى ، حگكه چه دوى اسلام تـه مخكى والـى كـؤى ، هجرت او د رسول الله صلى الله عليه وسلم نصرت ئـى كـؤى ، او پـه أيـرو شـرعى نصوصـو كـى د دوى مخكـى والـى بيـان شـوى پـه انصارو باندى ، هغه چه د تگولـو بهتروالـى ئـى بيـان كـؤى دى ، او په دوى دى د الله تعالى رضا مندى وى ، او الله دى ورلـه هغـه عزت منـد ثوابونـه او لـوى اجرونـه نصيب كـؤى چـه دوى سـره ئـى وعـده كـؤى .
(ب) اهـل سـنت والجماعـت خپـل زؤونـه د صـحابه وو د خفكگـان كينـى نـه پاك ساتى ،دى لپاره چه د الله تعالى پـه دى قـول بانـدى عمل وشى : ((والذين جاءوا من بعد هم يقولـون ربنـا اغفرلنـا ولاخواننـا الذين سبقونا بالايمان ولا تجعل في قلوبنا غلا للذين ءامنوا ربنـا انـك رءوف رحيم)) الحشر : (١٠) ترجمـه : او هغـه كسـان چـه د دوي نــه روسـته راغلـى وائـى دوى اى ربــه بشــگنه (مغفـرت) وكـؤى مونإ تـه او ورونـو زمونـإ تـه هغـه چـه مخكـى شـوى دى زمونـإ نـه پـه ايمـان كـى ، او مـه كگرحگوه پـه زؤونـو زمونـإ كـى خفكگـان د هغـه كسانو نـه چـه مومنـان دى يقينـا تـه شفقت كـونكى او مهربـان ئـى .
(ج) د ژبو حفاظت او سلامتيا د صحابه و پـه بـاره كـى ، پـس دوى نـه يادوى د هغوى نـه يو تن لره مكگر پـه طريقه د خير او صفت سره

، او د هغوی په بهتروالی ګواهی او شهادت کوی ، ځککه چه نبی صلي الله علیه وسلم د هغوی د کرامت او عزت حمایت کؤی لکه ځګنکګ چه فرمائی : ((کنحګلي مه کوة زما صحابه و ته ، زما دی په هغه ذات قسم وی چه د هغه په لاس کی زما روح دي ، که په تاسی کی یو کس د احد د غره برابر سره زر خرچ کؤی د هغوی یو مُدٌ (پیمانی) ته هم نه شی رسیدی او نه نیمی پیمانی ته)) .
پس دا حدیث صریح او واضح دي د کنحګلو په حراموالی کی ، او لعنت ویل خو د کنحګلو نه لویه ګناه ده نو حراموالی ئی د کنحګلو نه أیر اولی او لایق دی ، او دواؤه د لویو او کبیره ګناهونو له جملی ځګخه دي . او په صحیح بخاری کی د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه حدیث نقل شوی چه هغه فرمائلی : ((په مومن باندی لعنت ویل په شان د قتل د هغه دي)) او همدا راز رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمائلی : ((د الله نه ویره وکؤة زما د صحابه و په باره کی ، هغوی لره مه په نشګه کوة ، چا چه هغوی ته ضرر ورسوو نو هغوی ماته ضرر ورسوو او ځګوك چه ماته ضرر رسوی هغه الله ته ضرر ورسوو او ځګوك چه الله ته ضرر رسول غواؤی نو أیره نإدی ده چه الله ئی ونیسی)) پس د صحابه و حقونه په امت باندی د لویو حقونو ځګخه دی ، ځګکه چه هغوی بهترین امتیان دی ، بلکه د انبیاء علیهم السلام نه روسته بهترین خلك دي ، الله دی د تګولو صحابه و نه راضی شی .
(د) اهل سنت والجماعت صحابه ئی کرام معصوم نه ګڼګی ، که د رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلوان دی ، او که نور سابقه دار صحابه دی ، او که نور عام صحابه دی ، بلکه د اهل سنت والجماعت په نزد باندی د صحابه ئی کرامو نه فی الجمله د لویو او وؤو ګناهونو واقع کیدل جایز دي ، لکن الله تعالي ورته د هغی اسبابو په وجه مغفرت کوی چه هغوی له ئی مقرر کؤی دی چه بعض د هغی نه په لاندی أول دي :
(۱) د توبی په وجه چه الله ورله په هغی سره مرتبی اوچتوی .
(۲) الله تعالی ورته د محوه کونکو نیکیانو په وجه مغفرت کوی ، الله تعالی فرمائی : ((والذي جاء بالصدق وصدق به أولئك هم المتقون * لهم ما یشاءون عند ربهم ذلك جزاء المحسنین)) الزمر : (۳۳-۳٤) ترجمه : او هغه ځګوك چه رشتیائی راوؤی وی او تصدیق ئی کؤی د هغی نو همدغه کسان دی متقیان ، د دوی لپاره

هغه خگه دی چه دوی ئی غواؤی په نزد د رب د دوی دغه بدله ده د نیکانو خلکو)) .
او صحابه ئی کرام د تگول امت نه زیات رشگتینی وو په ایمان کی ، او زیات تصدیق کونکی وو د رسول الله صلی الله علیه وسلم ، او د هغوی لپاره هغه سابقه او فضیلتونه دی چه د دوی‌د کگناهونود مغفرت لپاره سبب او کفاره ده .
(٣) دوی ته هغه کگناهونه اوسیئات معاف کیإی چه روستنو ته نه معاف کیإی . او د نبی صلي الله علیه وسلم په حدیث باندی ثابته ده ، چه صحابه ئی کرام بهترینه پیوؤة ده ، او چه د یوی پیمانی په اندازه په هغوی کی چا انفاق کوؤی وی هغه د احد د غره په اندازه د سرو زرو د انفاق نه أیر بهتر دی چه د هغوی نه روسته چا کوؤی وی .
(٤) او که په هغوی کی د چا نه کگناه شوی وی کیدای شی چه د هغی نه ئی توبه ویستلی وی ، حگکه چه هغوی په تگول امت کی د الله نه أیر ویریدونکی وو ، توبی او د مغفرت اسبابو ته أیر مخکی کیدونکی وو ، او په کگناه باندی د همیشوالی نه أیر لری و .
(٥) او یقینا د دوی لپاره فضیلت د مخکی والی دی ، او داسی لوی محوه کونکی نیکیانی ورله شته، او داسی نور هغه ابتلاکگانی او مصیبتونه چه هغه دکگناهونو لپاره کفاره کیدلی شی .
(٦) او بیا دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم د شفاعت أیر حقدار دی ، او ورسره داسی نور اسباب د مغفرت .
هر کله چه د هغوی حال په ثابت شوی کگناهونو داسی دی نو ، په هغه کارونو او خبرو کی چه دوی په کشگی اجتهاد کوؤی په طریق اولی سره معاف دی ، او اجر والا دی ، چه حق ته رسیدلی وی هغه لپاره دوه اجره دی یو اجر ورله د اجتهاد دی ، او بل اجر ورله حق ته د رسید لو دی ، او که خطا شوی وی نو هغه لپاره یو اجر دی په اجتهاد باندی او خطا ئی معاف کوؤی شوی ده .

(هـ) د دی وجی نه اهل سنت والجماعت اجماع کوؤی ، چه سکوت کول د ننوتلو نه په هغه فتنو کی چه د صحابه ئی کرامو په منحگ کی واقع شوي واجب دی ، روسته د قتل د عثمان رضی الله عنه ، او په دغه مصیبتونو باندی انا لله ویل ، او د دواؤو طرفونو نه چه کوم مؤی شوی هغی لپاره استغفار غوشگتل ، او د هغوی لپاره د رحمت سوال کول هم واجب دی .

بعض سلفو فرمائلی هر کله چه تری د صحابه ئی کرامو د خپل منحگی جنکگونو باره کی تپوس وشه : دغه داسی وینی او د بدن تکؤی دی چه الله تری زمونږ لاسونه پاك ساتلی ، نو خپلی ژبی به په هغی باندی نه ملوث کوو ، او بیا ئی دا ایت ولوسته : ((تلك أمة قد خلت لها ما كسبت و لكم ما كسبتم ولا تسئلون عما كانوا يعملون)) البقره (١٣٤) ترجمه : هغه یو أله ده چه هغی لپاره هغه خگه دی چه هغوي کؤی دی او ستاسو لپاره هغه خگه دی چه تاسو کؤی دی او ستاسو نه به تپوس نه کیږی د هغه خگه چه هغوی‌کول .

پس زمونږ مسئولیت او فرض د صحابه و فضیلتونه یادول او د هغوی په اسلامی سابقه باندی اعتراف کول ، او د هغوی خایسته صفتونه او مناقب نشرول دی ، او دا عقیده ساتل چه هر مجتهد لپاره د دوی نه چه قصد د خطا ئی نه وی کؤی ، که حق ته رسیدلی وی دوه اجره دی او که خطا شوی نو یو اجر دی ورله او خطا ئی معاف کؤی شوی .

او هغه احادیث چه د دوی په بدة او قدحه کي نقل شوی ، نو أیر د هغی نه باطل او د روغ دي ، او بعض داسی دي چه زیادت او نقصان پکشگی شوی اود حقیقت نه په کشگی تغیر شوی ، او کوم چه صحیح احادیث دی نو دوی پکشگی معذور دي حگکه چه دوی قصدا نه دی کؤی ، او بیا د صحابه و هغه عملونه او خطا کگانی چه رد شوی ، هغه أیر لږ او معمولی دی چه د هغوی د فضیلتونو او نیکیو مقابل کی لکه ایمان شوه په الله تعالی باندی ، هجرت او نصرت شوه ، جهاد فی سبیل الله ، علم نافع ، او عمل صالح شوه ورك دی .

یقینا خگوك چه د صحابه و په سیرت او هغه فضیلتونو کی چه الله دوی ته ور کؤی په علم او بصیرت سره نظر وکؤی ، نو یقینی به پوهه شی چه دوی د انبیاء علیهم السلام نه روسته بهترین مخلوق دي ، د دوی په شان مخکی هم خگوك نه دی تیر شوی او نه به روسته خگوك راشی ، او یقینا دوی په دی امت کی چه په تگولو امتونو کی بهترین امت دی او د الله تعالی په نزد أیر عزت مند امت دی چنگ کؤی شوی پیؤة او غوره قوم دي .

انتباه او بیداری :

د هغه خلکو په رد کی او د هغوی د خطاکگانو او غلطیو په کگوته کولو کی دا مطلب او مقصد نه شته ، چه مونږ د هغوی بدی او عیبونه شگکاره کؤو ، کوم چه د صحابه و غلطی بیانوی ، بلکه دا هغه حق دی چه زمونږ مسئولیت په مونږ باندی لازم کؤی ، او د امت نصیحت او خیر خواهی هغی لره واجب کگنگی ، پس د علم او ایمان والا نه هغوی معصوم کگنگی او نه ورته د کگناهونو نسبت کوی .

لکن مبتدعینو او کگمراهانو خطا کگانی او کگناهونه لازم او ملزوم کگرحگولی ، او د دی نه معلومه شوه چه اهل سنت والجماعت وسط دی د ((صحابه و په باره کی)) په منحگ د هغه کسانو کی چه د هغوی په حق کی غُلُو او د خپل حد نه تجاوز کوی او وائی چه صحابه ئی کرام معصوم دی ، او په منحگ د هغه کسانو کی چه د هغوی په حق کی جفا او ظلم کوی او وائی چه صحابه د خطا کگانو په وجه کگناهکگار او باغیان دی .

فائده :د چا لپاره په جنت او جهنم سره کگواهی او شاهدی کول .

لکه خگرنکگ چه اهل سنت والجماعت د معینو او خاصو صحابه ئی کرامو ، او یا په هغوی کی د بعض جماعتونو ، او په نورو خلکو باندی د تگولو صحابه ئی کرامو په فضیلت قائل دی ، د هغی ایاتونو او احادیثو د وجی نه چه د دوی په شان کی ثابت شوی ، لکن دوی د یو معین شخص لپاره د جنت او جهنم کگواهی او شهادت نه کوی ، مکگر هغه خگوك چه الله او یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ورله د جنت یا د جهنم کگواهی کؤی وی ، حگکه چه چا ته جنتی او یا جهنمی ویل یوه داسی مسئله ده چه عقل لره پکشگی هیخگ دخل نشته ، حگکه چه دا غیبی خبری دي ، پس دا خبره په معصومی او پاکی وحی باندی موقوفه ده ، چا لپاره چه وحی (قرآن او سنت) په خگه باندی کگواهی کؤی وی نو مسلمانان ورله په هغی باندی کگواهی کوی ، او که وحی او شریعت ورله کگواهی نه وی کؤی نو مسلمانان ورله هم کگواهی نه کوی ، حگکه چه د نبی صلی الله علیه وسلم کگواهی د چا لپاره او یا په چا باندی ، د الله د طرف نه تبلیغ او رسول د مسئلی دی ، الله تعالی فرمائي : ((وما ینطق عن الهوي * ان هو الا وحي یوحي *)) النجم : (٣-٤) ترجمه :

او خبری نـه کـوی (دا پیغمبـر) د خپـل خـواهش نــه ، نــه دی هغـه مکگر وحی چه ده ته ئی وحی کیدلآ شی .
لکن اهل سنت والجماعت د نیك عمله لپاره د جنت امید لری ، او په ناهکگار باندی د عذاب نه ویریږی .

په جنت او جهنم باندی شهادت دوه قسمه دی :

(۱) خـاص شـهادت : د هغـی تعلـق د یـو معین شـخص سـره دی ، هغـه پـه جنـت کـی دی او یـا پـه جهنـم کـی دی ، او پـه دغـه شـهادت بانـدی خگوك نـه شـی معین کیدلی مکگرگ هغـه خگوك چـه الله اود هغه پیغمبرصلیالله علیه وسلم د هغه تعیین کؤی وی .
(۲) عــام شــهادت : د دی تعلــق د صــفت ســره دی ، لکــه داســی او شاهدی کول ، چه هر مومن جنتی دی ، او هر کـافر جهنمـی دي ، او داسـی نـور صـفتونـه چـه الله تعـالی د جنـت دننوتلـو لپـاره سـبب کگرحگولآ دی .
او دا د رافضیانو او د هغوی د ملکگرو د حماقت او بی وقوفة دلیل دی ، هغه کسان چه خبره ئی برعکس کؤی ، پس هغوی هغه چاتـه جهنمـی وائـی چـه الله او پیغمبـر صلـی الله علیـه وسلم ورلـه د جنـت زیری ورکؤی ، او د بعض خاصو او معینـو کسـانو لپـاره ئـی د جنـت دعوه کؤی ، هغه چه الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم ورلـه د جنت زیری نـه دی ورکؤی ، دا حگکـه چـه د دوی نیتونـه پلیت او نجـس دی ، او پـه خپلــه هــم کگمـراه دی ، او یقینــا دوی د الله او پیغمبر صلی الله علیـه وسلم تکذیب کـوی د هغـه چـا پـه حق کـی چـه دوی ورسـره دشـمنی کـوی ، او الله او پیغمبـر بانـدی دروغ وائـی د هغه چا په حق کی چه دوی په کی د خپل حد نـه تجـاوز کـوی ، د دی وجی نـه دوی پـه هغه صحابهْ باندی چه په مسلمانانو کی أیر غوره دی ، او پـه تگولـو مخلوقـاتو کـی د بهتـرین پیغمبـر صلـی الله علیـه وسـلم ملکگـری دي ، د شـریانو حکـم کـؤی ، او وائـی چـه دوی پـه تگول امت کی أیر ناکاره خلك دی ، أیـره لویـه خبـره ده چـه د دوي د وؤو خولو نـه را اوحگی دوی نـه وائی مکگر دروغ .
وصلی الله علی نبینا محمد و علی آله وصحبه أجمعین .

د دی کتاب لیکل په ۱۰/ ٤/ ١٤٢٤هـ تاریخ باندی پای ته ورسیده .
الفقیر الی عفو ربه القدیر
الشیخ : عبد الله بن صالح القصیر .
د ترجمی پای : ١٤٢٥/٢/٢٠ هـ